

Europos Pulsas

Jungiant bendruomenes, stiprinant Europą

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Nr. 29

2025 m. gegužė

KAUNO KLINIKOSE ATIDARYTA MODERNIAUSIA BALTIJOS ŠALYSE VAIKŲ REABILITACIJOS KLINIKA: NAUJOS GALIMYBĖS MAŽIESIEMS PACIENTAMS

2025 m. balandžio 29 d. Kauno klinikose įvyko istorinė akimirka – duris atvėrė naujoji Vaikų rehabilitacijos klinika. Tai moderniausias vaikų rehabilitacijos centras Baltijos šalyse, kuriame įdiegtos pažangiausios medicinos technologijos ir metodikos, siekiant suteikti geriausias galimybes vaikams, susiduriantiems su judėjimo ir raidos sutrikimais.

Klinikos atidaryme dalyvavo sveikatos apsaugos ministras, Kauno miesto vadovai, gydytojai, pacientų šeimos, taip pat projekto rėmėjai. Naujoji klinika įkurdinta šiuolaikiškame pastate, suprojektuotame taip, kad atitiktų ne tik medicininius, bet ir psichosocialinius vaikų poreikius – erdvės pritaikytos žaidimams, edukacijai, terapijoms.

Inovatyvi įranga – žingsnis į priekį rehabilitacijoje

Klinikoje įrengti robotizuoti eisenos treniruokliai, padedantys vaikams mokytis vaikščioti ar tobulinti eiseną. Tokia įranga leidžia pritaikyti treniruotes pagal individualias paciento galimybes, o rezultatai fiksuojami realiuoju laiku. Taip pat naudojami interaktyvūs robotai rankų motorikai atkurti, specialūs prietaisai pušiausvyrai lavinti, kompiuterinė 3D judesio analizė, leidžianti tiksliai įvertinti raumenų ir sąnarių veiklą.

Didelis dėmesys skirtas multisensorinėms erdvėms – klinikoje įrengtas sensorinis kambarys, kuriame aplinkos garsai, šviesos ir tekstūros padeda lavinti pojūčius, raminti emocijas, skatinti kognityvinius įgūdžius. Be to, terapinė virtuvė skatina vaikus lavinti smulkiąją motoriką, ugdyti savarankiškumą atliekant kasdienes užduotis.

Plati paslaugų apimtis – nuo kūdikių iki paauglių

Pasak klinikos vadovės doc. Indrės Bakanienės, naujoji klinika teiks rehabilitacijos paslaugas vaikams, sergantiems cerebriniu paralyžiumi, po galvos smegenų traumų, po insulto, neurochirurginių ar ortopedinių operacijų, sergantiems genetinėmis ir neuromuskulinėmis ligomis. Ši klinika leis pradėti rehabilitaciją iš karto po ūmaus gydymo, dar ligoninėje, užtikrinant nenutrūkstamą priežiūrą. Tai ypač svarbu neurologinių būklių atveju, kai ankstyvas įsikišimas gali lemti geresnius ilgalaikius rezultatus.

Klinikoje per metus planuojama stacionare gydyti apie 300 vaikų, o ambulatorines ir dienos stacionaro paslaugas suteikti dar iki 3 000 mažųjų pacientų. Klinikos specialistų komanda sudaryta iš gydytojų reabilitologų, kineziterapeutų, ergoterapeutų, logopedų, psichologų, socialinių darbuotojų. Komanda dirbs daugiadalykio bendradarbiavimo principu, siekdama holistinio vaiko poreikių patenkinimo.

Europos Sąjungos parama – raktas į pažangą

Bendra projekto vertė siekia 7,9 mln. eurų, iš kurių net 2,9 mln. eurų finansavo Europos regioninės plėtros fondas. Likusią dalį skyrė Kauno klinikos. Šis projektas – puikus pavyzdys, kaip Europos Sąjunga investuoja į sveikatos priežiūros infrastruktūros tobulinimą, siekdama sumažinti

tacijos centrų, gebančių taikyti modernias technologijas. Nors rehabilitacijos paslaugos teikiamos daugelyje ligoninių, tokios specializuotos įrangos, kaip robotizuoti treniruokliai ar 3D analizė, turėjo tik kelios įstaigos. Naujoji klinika Kaune žymi svarbų žingsnį siekiant aukštesnio lygio paslaugų.

Europoje pastebima tendencija investuoti į ankstyvos rehabilitacijos plėtrą, nes įrodyta, kad laiku pradėtos priemonės sumažina ilgalaikę negalią, pagerina

Klinika yra ne tik medicinos įstaiga, bet ir vilties žiburys šeimoms, susiduriančioms su didžiausiais iššūkiais. Ji parodo, kad investicijos į sveikatą – tai investicijos į visuomenės ateitį.

Ir visa tai įmanoma ne tik dėl vietos pastangų, bei dėl Europos Sąjungos paramos, kurios dėka Lietuva gali diegti pasaulinio lygio sprendimus čia, savo šalyje.

Latvija

Rygoje veikia Vaikų klinikinė universitetinė ligoninė (Bėrnų

29 ligų specifinės ambulatorinės klinikos, teikiančios platų reabilitacijos paslaugų spektrą.

Krokuvoje veikiantis Neuron Rehabilitacijos centras specializuojasi neurologinėje reabilitacijoje, siūlydamas individualizuotas terapijas vaikams su neurologiniais sutrikimais. Centras naudoja pažangias technologijas, tokias kaip LOKOMAT su pediatriniais modulių.

Šios įstaigos rodo, kad Baltijos regione ir aplinkinėse šalyse yra stiprių vaikų rehabilitacijos centrų, tačiau Kauno klinikų Vaikų reabilitacijos klinika išsiskiria savo modernumu ir galimybėmis tapti regioniniu centru, pritraukiančiu pacientus iš kaimyninių šalių.

Klinika – galimybė gydytis ir pacientams iš kitų šalių

Atidarius moderniausią vaikų reabilitacijos kliniką Baltijos šalyse, atsiveria galimybės priimti pacientus ne tik iš visos Lietuvos, bet ir iš aplinkinių valstybių. Vis dažniau šeimos iš Latvijos, Estijos, Lenkijos domisi galimybe atvykti gydytis į Kauną. Klinika gali pasiūlyti technologijas ir specialistų kompetencijas, kurių kai kuriose kaimyninėse šalyse dar trūksta, todėl tampa svarbiu reabilitacijos centru regioniniu mastu.

Klinika dalyvauja Europos sveikatos priežiūros tinkluose, todėl pacientai iš kitų Europos Sąjungos šalių gali pasinaudoti tarpvalstybinės sveikatos priežiūros direktyva (2011/24/ES) ir gauti kompensaciją už gydymą Lietuvoje. Ši direktyva suteikia galimybę Europos Sąjungos piliečiams laisvai pasirinkti sveikatos priežiūros paslaugas bet kurioje ES šalyje, o išlaidas, pagal jų šalies kompensavimo tvarką, padengti savo nacionalinės sveikatos draudimo sistemos lėšomis. Tai ypač aktualu šeimoms, kurių šalyse trūksta tam tikrų paslaugų arba susiduriama su ilgomis laukimo eilėmis.

Planuojama, kad ateityje ši klinika taps ne tik gydymo įstaiga, bet ir regioniniu mokslinių tyrimų bei inovacijų centru. Klinika siekia aktyviai dalyvauti Europos sveikatos tyrimų erdvėje ir pasinaudoti tokiais finansavimo mechanizmais kaip Europos Sąjungos „Horizon Europe“ programa, skirta moksliniams tyrimams ir inovacijoms skatinti. Taip pat numatoma prisijungti prie tarptautinių iniciatyvų, finansuojamų pagal Europos regioninės plėtros fondą (ERPF), kurios remia technologinių inovacijų ir infrastruktūros plėtrą sveikatos srityje.

Tokios programos ir finansavimo šaltiniai leis ne tik nuolat atnaujinti turimą įrangą, bet ir diegti naujausius gydymo metodus, pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistus, skatinti mokslininkų bendradarbiavimą. Tai padės užtikrinti, kad klinika išliktų pažangiausių reabilitacijos centrų sąrašą ne tik Baltijos regione, bet ir visoje Europos Sąjungoje.

„Europos Pulso“ informacija

Autorius Creative, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3182561>

Kauno klinikų generalinis direktorius prof. habil. dr. Renaldas Jurkevičius pabrėžė, kad tokios investicijos leidžia Lietuvai žengti koją kojon su pažangiausiomis Europos ir pasaulio šalimis. „Modernios vaikų rehabilitacijos poreikis kilo todėl, kad Kauno klinikose sukoncentruotos svarbiausios vaikų medicinos sritys – nuo neonatologijos iki neurochirurgijos ir ortopedijos traumatologijos. Reikėjo sudaryti sąlygas reabilitaciją pradėti čia pat, kol vaikas dar gydomas ligoninėje“, – sakė direktorius.

Pritaikymas šeimai ir vaikams – daugiau nei gydymas

Naujojoje klinikoje ne tik teikiamos gydymo paslaugos, bet ir sudaromos sąlygos vaikams ir jų šeimoms būti kartu. Įrengtos šeimų poilsio zonos, žaidimų erdvės, edukacinės veiklos salės. Tokia aplinka padeda mažinti stresą, gerina vaiko psichologinę būklę, skatina tėvų dalyvavimą gydymo procese.

„Vaikui reabilitacija nėra vien pratimai ar procedūros – tai visas gyvenimas, kuriame svarbu žaidimas, emocinis ryšys, bendravimas.“

Kontekstas Lietuvoje ir Europoje

Iki šiol Lietuvoje trūko šiuolaikiškai įrengtų vaikų reabili-

integraciją į švietimo sistemą ir visuomenę. Tokios investicijos ne tik taupo socialines išlaidas ateityje, bet ir suteikia vaikams daugiau galimybių savarankiškam gyvenimui.

Pacientų šeimų viltys ir lūkesčiai

Pirmieji klinikos pacientai – mažieji kovotojai, jų šeimos džiaugiasi naujomis galimybėmis. „Mano dukra turi cerebrinį paralyžį. Iki šiol teko važinėti į kelias vietas – kineziterapija vienur, logopedas kitur. Dabar viskas bus vienoje vietoje, su nauja įranga, priežiūra. Tai didžiulė pagalba“, – sakė viena mama.

Kiti tėvai išskiria galimybę gauti psichologų, socialinių darbuotojų konsultacijas, būti įtraukti į reabilitacijos procesą. „Kai esi kartu, kai supranti, ką daro gydytojai, tu pats tampi komandos dalimi. Tai labai svarbu“, – pridūrė tėvas, lydintis sūnų po neurochirurgines operacijas.

Žingsnis į ateitį

Kauno klinikų Vaikų reabilitacijos klinika simbolizuoja naują požiūrį į vaikų sveikatos priežiūrą Lietuvoje – kai gydymas apima ne tik kūną, bet ir psichiką, šeimą, socialinę aplinką. Tai žingsnis nuo tradicinio požiūrio prie holistinio modelio, orientuoto į visapusišką vaiko gerovę.

Kliniską Universitątes Slimnīca), kuri yra didžiausia vaikų gydymo įstaiga šalyje. Joje teikiamos įvairios reabilitacijos paslaugos, įskaitant neurologinę ir psichologinę pagalbą.

Taip pat Rygoje įsikūręs POGA reabilitacijos centras, kuris specializuojasi vaikų su negalia reabilitacijoje, siūlydamas naujausias technologijas ir individualizuotas programas.

Estija

Taline veikia Vaikų reabilitacijos centras „Impulss“, kuris pirmasis šalyje pradėjo taikyti neurologines technikas vaikų reabilitacijoje. Centras derina neurologinius ir pedagoginius metodus, siekdamas efektyviai diagnozuoti ir gydyti įvairius vaikų raidos sutrikimus.

Tartu veikia Tartu universiteto ligoninės Vaikų klinika, kuri siūlo platų spektrą paslaugų nuo neonatologijos iki reabilitacijos, įskaitant specializuotus centrus vaikų ir paauglių vystymuisi bei reabilitacijai.

Lenkija

Varšuvoje įsikūręs Vaikų sveikatos memorialinis institutas (Centrum Zdrowia Dziecka) yra didžiausias ir geriausiai aprūpintas vaikų sveikatos institutas Lenkijoje. Jame veikia 17 skyrių ir

Biržų pilis – Radvilų didybė ir bastioninės architektūros šedevras

Šiaurės Lietuvoje, prie pat Širvėnos ežero kranto, išdidžiai stūkso Biržų pilis – vienas svarbiausių Lietuvos istorijos, kultūros ir architektūros paminklų. Ši pilis, kadaise buvusi galinga tvirtovė, iki šiol mena didikų Radvilų šeimos didybę, karus ir permainingą likimą.

Autorius Wojsyl - Self-photographed, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1162620>

Pirmoji bastioninė tvirtovė Lietuvoje

Biržų pilies statybos darbai prasidėjo 1586 metais, kuni-gaikščio Kristupo Radvilos Perkūno nurodymu. Tai buvo pirmoji Lietuvoje bastioninė pilis, pastatyta pagal pažangius Italijos karinės inžinerijos principus. Siekiant sukurti natūralią

gynybinę liniją, buvo užtvinktos Apaščios ir Agluonos upės, taip suformuojant dirbtinį Širvėnos ežerą – vieną seniausių dirbtinių ežerų Lietuvoje.

Šis vandens telkinys ne tik stiprino pilies gynybą, bet ir tapo svarbia kraštovaizdžio dalimi. Pilis buvo įrengta su galingais bastionais, pylimais, grioviais bei kitais gynybiniais įrenginiais,

leidusiais atlaikyti net stipriausias priešo atakas.

Karų ir sunaikinimų liudininkė

Biržų pilis atlaikė ne vieną istorijos audrą. 1625 m. Švedijos karalius Gustavas II Adolfas užpuolė ir sugriovė pilį. Vis dėlto jau po kelių dešimtmečių, 1637 m., Kristupas II Radvila ėmėsi jos atstatymo, o darbus užbaigė jo sūnus Jonušas Radvila. Atstatytoji pilis buvo dar galingesnė, įrengta pagal naujausias olandų bastioninės architektūros tradicijas.

Deja, Šiaurės karo metu 1704 m. pilis vėl atsidūrė švedų rankose – šįkart priešai ją susprogdino, palikdami tik griuvėsius. Kelis šimtmečius pilis stovėjo apleista, tapo griuvėsių vieta, apaugusia legendomis ir pasakojimais.

Atgimusi pilis – muziejus ir kultūros židinys

Tik XX amžiaus pabaigoje Biržų piliai buvo lemta atgimti. 1978–1986 m. ji buvo atstatyta pagal architekto Evaldo Purlio projektą, remiantis istoriniais šaltiniais ir archeologiniais tyrimais. Atstatymas ne tik sugrąžino piliai jos istorinę išvaizdą, bet ir pavertė ją vienu svarbiausių kultūros objektų regione.

Biržų krašto muziejus „Sėla“

siūlo daugybę kitų įdomių eksponatų, kurie atspindi pilies ir regiono istoriją. Muziejuje eksponuojami XVII–XVIII a. laikotarpio ginklai, šarvai, monetos, archeologiniai radiniai, senieji žemėlapiai ir dokumentai, susiję su Radvilų gimine. Taip pat galima pamatyti koklines krosnis, menančias pilies didybę, ir susipažinti su Biržų krašto etnografija bei kultūra.

Muziejuje rengiamos edukacinės programos, parodos ir kiti renginiai, leidžiantys lankytojams giliau pažinti Biržų pilies istoriją ir kultūrinį paveldą.

Po muziejaus lankymo svečius vilioja restoranas „Pilies skliautai“, siūlantis paragauti patiekalų, atkurtų pagal senąsias Radvilų virtuvės receptūras. Kas žino, galbūt tokius patiekalus taip pat valgė ir Kristupas Radvila Perkūnas po pergales mūšyje?

Požemių paslaptis

Tarp vietinių gyventojų dar ir šiandien sklindo pasakojimai apie paslaptinę tunelį, kuris ešą driekiasi po Biržų pilimi. Senoliai pasakoja, kad šis požeminis kelias jungė pilį su kitais Radvilų valdomais dvarais, o gal net siekė patį Rygos uostą. Tunelis buvo toks platus, kad juo galėjo pravažiuoti raitelis su arkliu, o jo

sienas puošė akmeniniai reljefai ir paslaptiniai ženklai.

Vieni sakė, jog tuneliais Radvilos gabeno brangenybes ir slaptus dokumentus, kiti – kad tai buvo pabėgimo kelias, skirtas paskutinės vilties akimirkai. Bet legenda byloja ir tamsesnę istoriją: pasakojama, kad vieną dieną, kai pilį puolė priešai, per tunelį buvo išvežta visa Radvilų izdo kasa. Tačiau bėgdami tarnai užgriovė tunelio įėjimą, kad priešai jo nerastų. Nuo tada niekas daugiau to kelio neberado, o lobiai tebėra palaidoti kažkur po pilies pamatais.

Kai kurie drąsesni archeologai ir šiandien ieško šio požeminio kelio likučių. O vietiniai kartais šypteli: „Po pilimi dar viskas gyva – tuneliais vaikšto pilies šešėliai.“ Kai naktį, šviečiant mėnėsui, pažvelgsite į pilį, gal ir jūs išgirsite duslius žingsnius, ataidinčius iš gilių, nematomų koridorių...

Biržų pilis – gyvas istorijos puslapis

Biržų pilis šiandien ne tik primena praeities kovas, bet ir liudija kultūrinį bei istorinį Lietuvos paveldą. Kiekvienas jos lankytojas gali prisiliesti prie didingų Radvilų laikų, pajusti bastioninės architektūros galią ir išgyventi unikalią kelionę į praeitį.

Mantagailišio dvaras – istorijos ir atgimimo kelias

Mantagailišio dvaras, esantis Biržų rajone, – vienas iš seniausių Lietuvos dvarų, kurio ištakos siekia XVI amžių. Pirmą kartą paminėtas 1645 m. Juozapo Narūnavičiaus-Noranskio žemėlapyje, dvaras priklausė bajorų Montygailų giminei, nuo kurios pavardės ir kilo vietovės pavadinimas.

XVIII a. pabaigoje dvarą valdė Kušelevskių giminė, o XIX a. pradžioje – baronai Holšteina. Pastarieji perstatė dvaro rūmus klasicistiniu stiliumi, suformavo peizažinį parką su tvenkiniais. Dvaro sodyboje iškilo 12 įvairios paskirties pastatų: oficina, tvartai, arklidės, kalvė, ledainė. Ši architektūrinė ir ūkinė sistema atspindėjo to meto dvarų struktūrą, kurioje jungėsi reprezentacinė ir ekonominė paskirtis.

Sovietmečiu dvaras buvo nacionalizuotas, rūmai ir ūkio pastatai pritaikyti kolūkio rei-

kmėms, o istoriniai interjerai sunyko. Rūmai ilgainiui liko apleisti. 1994 m. dvaras grąžintas Dučinskų palikuonims, o 2007 m. jį įsigijo Sigitas Kalkys, pradėjęs dvaro atgaivinimą. Atlikti archeologiniai ir konstrukciniai tyrimai atskleidė vertingų radinių.

Archeologinių tyrimų metu rasta XVI–XVII a. koklių fragmentų su heraldiniais ženklais, daugiau nei 20 tūkst. gyvūnų kaulų, atskleidžiančių dvaro gyventojų mitybos ypatumus – tarp jų elniai, briedžiai, šernai. Taip pat aptikta buitinių daiktų, liudi-

jančių apie kasdienį gyvenimą ir dvaro kultūrą.

Dvaro teritorijoje išliko dalis parko struktūros su senaisiais medžiais ir takais. Šiuo metu vykdomi parko tvarkymo darbai, siekiant atkurti jo peizažinį pobūdį. Dvaras tampa kultūros ir turizmo objektu: čia rengiami įvairūs renginiai, edukacinės programos, ekskursijos. Lankytojams siūloma susipažinti su Lietuvos dvarų architektūra ir istorija, pasivaikščioti po parką, aplankyti restauruojamus pastatus.

Mantagailišio dvaras šiandien – tai vieta, kur susitinka praeitis ir dabartis, o restauravimo darbai leidžia atskleisti šio istorinio objekto svarbą Lietuvos kultūros paveldui.

„Europos Pulso“ informacija

Autorius Juliux - Mano darbas, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=82770844>

„Rail Baltica“ linijoje veikia viena moderniausių požeminių gyvūnų pralaidų

„Rail Baltica“ ruožo Šveicarija–Žeimiai (Jonavos r.) sankasos ir inžinerinių statinių statyboms einant į pabaigą ir mažėjant statybos įrenginių, jau stebima gyvūnų migracija išskirtine požemine pralaida. Aplinkosaugininkų teigimu, tai – viena moderniausių pralaidų Lietuvoje.

Statinio aukštis – 5 metrai, plotis – 30 metrų. Pralaida įrengta šalia viaduko per esamą plačiosios vėžės geležinkelį ir kelią Nr. 144 Jonava–Kėdainiai–Šeduva. LTG grupės infrastruktūros įmonės „LTG Infra“ darbuotojai nuolat vykdo statybviečių vizitus ir pastebi faunos judėjimą jiems skirtoje infrastruktūroje.

„Gyvūnų naudojimas jiems skirta infrastruktūra didina ne tik jų, bet ir visų transporto dalyvių saugumą, o tai ypač aktualu ruože, kuriame yra ir naudojamas standartinis geležinkelis, ir regioninio susisiekimo kelias. Mums svarbus ne tik projekto statybos greitis, bet ir aplinkosaugos bei ilgalaikio infrastruktūros saugumo užtikrinimas“, – sako „LTG Infra“ generalinis direktorius Vytis Žalimas.

Viena pirmųjų Lietuvoje

Šioje teritorijoje, kiek šiauriau, buvo planuotas praėjimas gyvūnams, tačiau bioįvairovės tyrimų metu jis pripažintas nereikalingu, nes gyvūnai nemigruoja dirbamais laukais, kur kas dažniau migracija vyksta palei upes.

„Vietoje, kur buvo numatyta vamzdinė pralaida Lankesos upei, dėl šalia esančio itin aukšto viaduko, pavyko suprojektuoti požeminį praėjimą stambiais gyvūnams, nekeičiant natūralios upės vagos. Viso 10 km ruože įrengtos trys gyvūnų pralaidos – dar dvi iš jų skirtos mažiesiems ir vidutiniams gyvūnams. Didžioji pralaida neįprasta tuo, kad yra viena pirmųjų tokio tipo pralaidų gyvūnams, įgyvendintų ne tik „Rail Baltica“ projekte, bet ir apskritai Lietuvoje“, – sako bendros trijų Baltijos šalių įmonės „RB Rail AS“ aplinkosaugos ir veiklos vertinimo ekspertė Dovilė Juškevičienė.

Pagal reikalavimus tokio pločio pralaidai, iš abiejų ar bent iš vieno upės kranto turi būti išlaikytas sausas praėjimas, neužliejamas pavasariinių potvynių metu. Dabar, kai statybvietėje mažėja technikos, randami ne tik kiškių ar lapių pėdsakai, bet ir stambesnių žinduolių, tokių kaip stirnų būrių, pėdsakai.

„Neries tilto statybvietė yra aptverta teritorija, bet net ir joje

aptinkame apsilankiusių briedžių pėdsakų. O ten, kur teritorija nėra aptverta, iš ryto atėję rangovo darbuotojai dažnai randa, kad natūraliai smalsūs gyvūnai jau patikrino, ar tvirtai suspaustas gruntas, kartu jaukinasi būsimą infrastruktūrą“, – kalba aplinkosaugininkė D. Juškevičienė.

Saugumo problema opi tiek gyvūnams, tiek žmonėms

„Eurostat“ duomenimis, kasmet Europos Sąjungoje eismo įvykiuose žūsta apie 20 000 žmonių. Geležinkelių transporto eismo įvykiai retesni – sudaro apie 4 proc. įvykių. Su gyvūnais susiję incidentai sudaro didelę nelaimingų atsitikimų, ypač keliuose, dalį.

Be to, kuo didesnis transporto infrastruktūros greitis, tuo griežtesnės turi būti saugos priemonės, kad būtų apsaugoti ir laukiniai gyvūnai, ir žmonės. „Rail Baltica“ infrastruktūra statoma taip, kad neturėtų vieno lygio susikirtimų su kita infrastruktūra.

Gyvūnų stebėseną bus vykdoma dar bent trejus metus eks-

platuojant greitąjį geležinkelį, papildomai gali būti sodinami nukreipiamieji želdiniai, Estijoje naudojamos tokios pritraukimo priemonės kaip druska, kad saugiai nukreiptų gyvūnus nuo geležinkelių ir kelių link pralaidų ar žaliųjų tiltų.

Pernai trys Baltijos šalys parengė „Rail Baltica“ Tvarumo studiją, kurios pagrindinis tikslas – užtikrinti tvarų greitąjį geležinkelį, tiek jo įrengimo, tiek naudojimo metu. Toliau aplinkosaugininkai planuoja parengti klimato kaitos valdymo ir bioįvairovės koridoriaus Baltijos šalyse planus.

„Rail Baltica“ – strateginis LTG grupės ir Europos Sąjungos bei didžiausias geležinkelių infrastruktūros projektas Baltijos šalių istorijoje, kurį įgyvendinant bus nutiestas elektrifikuotas europinio standarto geležinkelis, sujungiantis Lietuvą, Latviją ir Estiją su Vidurio bei Vakarų Europa, užtikrinsiantis regiono integraciją, civilinį ir karinį mobilumą.

AB „Lietuvos geležinkeliai“

Europos Komisijos pirmininkės Ursulos von der Leyen baigiamoji kalba renginyje „Pasirink Europą mokslui“ Sorbonos universitete

Prezidente, mielas Emmanueli, Gerbiamas dekanai, Gerbiami profesoriai, Ponios ir ponai,

Man didelė garbė būti čia, Sorbonoje – tarp kai kurių šviesiausių protų pasaulyje. Mielas Emmanueli, kartą esi pasakęs, kad prieš tapdama universitetu, Sorbona buvo idėja. Idėja apie mokslinį meistriškumą, bendradarbiavimą ir – jei leisite pridurti – galimybes. Ir jokia istorija to neapibūdina geriau nei Marijos Salomėjos Sklodovskos-Kiuri, žinomos kaip Marija Kiuri, istorija. Jos tėvynėje Lenkijoje, tuo metu okupuotoje Rusijos, moterims buvo draudžiama studijuoti universitetuose. Tad ji su seserimi lankė pagrindines naktines mokyklas, svajodamos apie laisvę per žinias. Tai buvo XIX a. pabaigoje. Jos kelionė galiausiai atvedė ją į Sorboną. Čia ji galėjo mokytis ir atlikti tyrimus. Ji galų gale sukėlė revoliuciją medicinoje ir fizikoje. Marija Sklodovska-Kiuri tapo pirmąja moterimi, laimėjusia Nobelio premiją, pirmuoju žmogui, laimėjusiu ją du kartus, ir vienintele, pelniusia Nobelio premijas dviejose skirtingose srityse. Jos atradimai ir darbas su radiacija išgelbėjo milijonus gyvybių.

Pradėjau šia istorija ne tik todėl, kad esame Sorbonoje, ar kad ji parodo, kaip mokslinis meistriškumas gali pakeisti likimą. Tai taip pat laisvės istorija. Laisvės mokytis ir kurti. Tai atvirumo istorija – atvirumo paversti idėjas pasaulį keičiančiais atradimais. Tai istorija apie bendradarbiavimą, nepaisant sienų. Būtent to šiandien labiausiai reikia Europai ir pasauliui. Nes esu įsitikinusi: mokslas tebėra varomoji mūsų visuomenių pažangos ir augimo jėga. Be idėjų

ir proveržių, kylančių iš mokslinių tyrimų, pažanga anksčiau ar vėliau sustoja.

Deja, kaip šiandien parodė diskusijos, mokslo vaidmuo pasaulyje yra kvestionuojamas. Investicijos į fundamentalius, laisvus ir atvirus tyrimus yra kvestionuojamos. Tai milžiniška klaida. Tikiu, kad mokslas yra mūsų ateities raktas Europoje. Be jo tiesiog negalime įveikti šiuolaikinių pasaulinių iššūkių – nuo sveikatos iki naujų technologijų, nuo klimato iki vandenynų. O žvelgdama į šią auditoriją – į jaunus žmones – žinau: mums dar toli gražu nesibaigė idėjos ar šviesūs protai. Iš tiesų – mes dar vos prisilietėme prie žinių, kurias gali pasiūlyti mokslas. Tad labiau nei bet kada turime ginti mokslą. Mokslą, kuris yra visuotinis – bendras visai žmonijai – ir vienijantis. Nes žinių siekis ir noras suprasti, kaip veikia pasaulis, yra vertybės, jungiančios mus kaip žmones – kaip šiandien. Visi galime sutikti: mokslas neturi paso, lyties, tautybės ar politinės partijos. Todėl jis atlieka lemiamą vaidmenį jungiant žmones ir kuriant bendrą ateitį šiandien susiskaldžiusiame pasaulyje. Mes tikime, kad įvairovė – žmonijos turtas ir mokslo gyvastis. Tai viena brangiausių visuotinei gerovei priklausančių gėrybių, kurią privalome saugoti.

Todėl šiandien esu čia, kad pasakyčiau: Europa visada rinksis mokslą. Ir Europa visada kvies pasaulio mokslininkus rinktis Europą. Moksliniai siekiai giliai įsišakniję Europos istorijoje – nuo Pitagoro ir Aristotelio Senovės Graikijoje iki Galilėjaus ir Koperniko Renesanso laikais, iki Kocho ar Pastero vėlesniais šimtmečiais. Seniausias Europos universitetas įkurtas Bolonijoje, kur mokymai prasidėjo dar 1088 metais. Europa buvo mokslo revoliucijos namai, atnešusios vieną reikšmingiausių žmonijos istorijos virsmų – proveržių matematikoje, astronomijoje, biologijoje ir daugelyje kitų sričių.

Ši tradicija gyva ir šiandien. Europa jau dabar yra antra pagal mokslo rezultatų apimtį pasaulyje. Čia dirba per 2 milijonus tyrėjų – ketvirtadalis visų pasaulio mokslininkų. Pirmąjame žaliųjų technologijų, sveikatos, ekonomikos, verslo ir socialinių mokslų srityse. Puikiai dirbame mokslinių tyrimų ir technologijų srityse, kurios yra

kertinės mūsų atečiai – nuo kosmoso iki robotikos, nuo automobilių pramonės iki inžinerijos, nuo biotechnologijų iki farmacijos.

Turime daugybę natūralių pranašumų. Pirmasis – nuolatinės ir stabilios investicijos iš ES ir valstybių narių. Europa vykdo didžiausią pasaulyje tarptautinę mokslinių tyrimų programą „Europos horizontas“. Jos biudžetas viršija 93 mlrd. eurų. Per pastaruosius 40 metų ES finansavo 33 Nobelio premijos laureatus. ES parama padėjo pasiekti proveržių genomo sekoskaitoje, mRNR vakcinose. Ji paskatino pažangiausių mikroschemų kūrimą ir netgi prisidėjo prie pirmosios juodosios skylės nuotraukos. Šie pavyzdžiai rodo tai, ką visi žiname – investicijų į mokslą grąža neprilygstama.

Turime pasaulinio lygio tyrimų infrastruktūrą – nuo dalelių fizikos iki molekulinės biologijos, nuo kosmoso tyrimų iki branduolinės sintezės. Turime pasaulyje pirmąją superkompiuterių infrastruktūrą „EuroHPC“ ir masiškai investuojame į dirbtinį intelektą, kvantinę ir skaitmeninę sritį. Taip pat puoselėjame atviro ir bendradarbiaujančio mokslo tradiciją. Laikomės atviro mokslo, atviro švietimo ir duomenų dalijimosi principų. Europos mokslinių tyrimų tarybą valdo ne politikai, o mokslininkai. „Europos horizontas“ trunka pasaulinį bendradarbiavimą – nuo JK iki Šveicarijos, nuo Kanados iki Pietų Korėjos, vis daugiau šalių nori prisijungti. Matome mokslininkus iš viso pasaulio, dirbančius kartu Europoje. Puikus pavyzdys – CERN, įkurtas prieš 70 metų atlikti tyrimus, kurių nė viena valstybė negalėtų viena. Šiandien tai pirmąjį pasaulį jungianti dalelių fizikos laboratorija, kurioje bendradarbiauja mokslininkai iš daugiau nei 100 tautybių. Štai kaip turi veikti mokslas, todėl mokslinė laisvė ir bendradarbiavimas turi likti mūsų institucijų ir infrastruktūros šerdyje.

Europa turi viską, ko reikia mokslui klestėti: stabilias investicijas, infrastruktūrą, atviro ir bendradarbiaujančio mokslo įsipareigojimą, socialinės rinkos ekonomiką, užtikrinančią geras mokyklas, švietimą ir sveikatos priežiūrą visiems. Bet turime būti budrūs ir taisyti trūkumus. Žinome, kad mokslininkai Europoje

vis dar susiduria su pernelyg didele ar pernelyg sudėtinga biurokratija. Žinome, kad kelias nuo fundamentalių tyrimų iki verslo ir rinkos Europoje nėra pakankamai greitas. Žinome, kad turime siūlyti geriausiems ilgalaikę perspektyvą. Esame pasirengę tai spręsti.

Norime, kad Europa liktų fundamentinių tyrimų priešakyje. Norime, kad Europa būtų lyderė prioritetinių technologijų srityje – nuo dirbtinio intelekto iki kvantinės, nuo kosmoso, puslaidininkių ir mikroelektronikos iki skaitmeninės sveikatos, genetikos ir biotechnologijų. Norime, kad mokslininkai, tyrėjai, akademikai ir aukštos kvalifikacijos specialistai rinktųsi Europą. Todėl šiandien pristatau pirmuosius iniciatyvos „Pasirink Europą“ elementus.

Pirmas prioritetas – užtikrinti, kad mokslas Europoje išliktų atviras ir laisvas. Tai mūsų vizitinė kortelė. Turime daryti viską, kad tai išlaikytume – dabar labiau nei bet kada. Norime stiprinti laisvą žinių ir duomenų judėjimą Europoje – kaip tai darome su prekėmis, talentais ir kapitalu bendrojoje rinkoje. Norime įtvirtinti mokslo tyrimų laisvę įstatyme, naujame Europos mokslinių tyrimų erdvės akte. Nes augant grėsmėms pasaulyje, Europa nesileis kompromisams dėl principų. Europa turi likti akademinės ir mokslinės laisvės namais.

Antrasis „Pasirink Europą“ elementas – finansavimas. Mokslas – tai investicija, todėl turime sukurti tinkamus paskatinimus. Todėl galiu pranešti, kad siūlysiu naują 500 mln. eurų paketą 2025–2027 m., kad Europa taptų traukos centru tyrėjams. Tai padės remti geriausius ir šviesiausius mokslininkus iš Europos ir viso pasaulio. Ketiname sukurti naują septynerių metų „super dotaciją“ per ERC, kad geriausiems būtų suteikta ilgalaikė perspektyva. Jau dabar ERC remia mokslininkus, persikeliančius į Europą, papildomomis lėšomis prie dotacijos. Šiame padvigubiname šią sumą. Ir noriu pratešti šią paramą 2026 ir 2027 metams.

Kartu turime sutelkti dėmesį į naująją kartą. Todėl taip pat didiname paramą jaunosios kartos mokslininkams per „Pasirink Europą“ bandomąjį projektą pagal Marijos Sklodovskos-Kiuri programą. Tie, kurie pasirinko Europą,

gaus didesnius priedus ir ilgesnes sutartis. Per artimiausius dvejus metus šią paramą plėsiu, ypač skirdami tikslines paskatas pažangiausiomis sritims, kaip DI. Ilgalaike perspektyvoje – kartu su valstybėmis narėmis norime iki 2030 m. pasiekti 3 proc. BVP investicijų į MTEP tikslą. Ir siūlysiu ambicingus pasiūlymus dėl mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo kitame ilgalaikiame biudžete. Nes žinome: investicija į mokslą – tai investicija į ateitį.

Trečias „Pasirink Europą“ aspektas – pagreitinti kelią nuo proveržio mokslo iki transformuojančios inovacijos ir verslo galimybių. Todėl siūlysiu pirmąją Europos inovacijų aktą ir startuolių bei augančių įmonių strategiją, kad būtų pašalintos reguliacinės ir kitos kliūtys, palengvintas rizikos kapitalo prieinamumas naujoms Europos įmonėms.

Ir galiausiai: turime padaryti, kad atvykti į Europą mokslininkams tyrimams būtų lengviau ir patraukliau. Geriau sujungsiu mokslininkus su tyrimų institucijomis. Spartinsiu atvykimo ir buvimo procesus. Jau dabar turime puikią platformą, jungiančią mokslininkus visame pasaulyje su tūkstančiais darbo vietų Europoje, teikiančią vizų pagalbą ir karjeros konsultacijas. Dabar norime padėti viešosioms ir privačioms institucijoms geriau susisiekti su aukštos kvalifikacijos specialistais, paspartinti ir supaprastinti geriausiųjų atvykimą. Nes pritraukti geriausius iš viso pasaulio – tai išryškinti geriausią, ką turi Europa.

Europa pasirinko. Mes renkames naują išradimų ir kūrybingumo erą. Mes renkames tyrimus, inovacijas, mokslą ir technologijas kaip mūsų ekonomikos pagrindą. Mes renkames būti žemynas, kur universitetai yra mūsų visuomenės ir gyvenimo būdo ramstis. Mes renkames būti žemynas, kuriame inovacijos tarnauja žmonijai, kur pasaulio talentai yra laukiami. Nes, kaip rodo Sorbonos ir mūsų universitetų istorija, pažanga klesti laisvėje, atvirume ir bendradarbiavime. Todėl kiekvienam mokslininkui – čia ar svetur, kiekvienai jaunai mergaitei ir berniukui, svajojančioms apie mokslą, kaip kadaise Marija Sklodovska-Kiuri – mūsų žinia aiški: **rinkitės mokslą. Rinkitės Europą.** Europos Komisijos spaudos centras

Idėjų migracija: ar Lietuva pasiruošusi priimti protus?

Donaldui Trampui inicijavus aukštojo mokslo finansavimo mažinimą JAV, daugelis jaunųjų mokslininkų ėmė svarstyti galimybę keisti savo mokslinių tyrimų bazę. Prancūzijos prezidentas Emmanuelis Makronas pasinaudojo proga ir pasiūlė jauniems mokslininkams rinktis Prancūziją kaip šalį, kurioje jie galėtų tęsti tyrimus. Dar daugiau – jis paskelbė, kad Prancūzija skirs 100 mln. eurų JAV mokslininkų priėmimui. Europos Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen taip pat ragino jaunuosius mokslininkus pasirinkti Europą mokslui, kalbėdama Sorbonos universitete. O kaip Lietuva? Kodėl mes vis dar tyliame?

Kodėl tai svarbu mums?

Kaip pavyzdį galima paminėti Baltarusijos technologijų imones, kurios po 2020 m. įvykių pasirinko Lietuvą savo veiklai plėtoti. „Apskaičiavome, kad per pastaruosius metus valstybė gavo apie 90 mln. eurų grynųjų pajamų vien iš IT sektoriaus, imonėms persikėlus iš Baltarusijos. Kalbu apie darbo vietas, papildomą vartojimą, mokesčius. Galime kalbėti apie labai tiesioginę ekonominę naudą“, – sakė tuometinis Lietuvos ekonomikos viceministras Karolis Žemaitis. Ar

šis pavyzdys nerodo, kad talentingų žmonių, ieškančių ramios ir patogios aplinkos savo idėjoms įgyvendinti, palaikymas gali tapti galingu ekonomikos varikliu?

Tad kyla klausimas: kodėl ne Lietuva?

Kodėl nepasinaudoti šia galimybe, ypač turint patikrintą pavyzdį, kaip pritraukti talentingus jaunos mokslininkus iš probleminių regionų ir viso pasaulio?

Lietuvos „Silicio slėnis“ – svajonė ar būtinybė?

Įsivaizduokime scenarijų:

Lietuva aktyviai kuria platformą, skirtą pasaulio mokslininkų pritraukimui. Tai nėra vien įvaizdžio klausimas – tai ir ekonominio proveržio galimybė. Vienas mokslininkas (vadinkime jį „umabrium“), kuriantis naujus projektus, gali tapti viso naujų gamybos klasterių atsiradimo priežastimi. Paprasčiauariant, kas mums trukdo Lietuvos pajūryje sukurti naują Europos „Silicio slėnį“? Mažos valstybės dažnai savo dydį kompensuoja lankstumu ir gebėjimu greitai priimti sprendimus.

Ar galime sukurti patrauklias sąlygas mokslininkams? Be abejo. Mes suprantame, kaip veikia biurokratinė sistema, ir galime ją pritaikyti.

Ar realu skirti finansavimą? Taip, jei investuosime į perspektyvius projektus, kuriuos vėliau galėtume realizuoti savo šalyje.

Ar svarbu skatinti industriją ne tik kuriant laboratorijas, bet

ir sudarant palankias gyvenimo sąlygas? Įsivaizduokime studentų miestelius, kurie savo lygiu prilygtų Ciuricho ar Stenfordo campusams.

Išvados, arba kodėl tai turėtų rūpėti visiems

Europa jau veikia, šaukia ir vilioja. O Lietuvos delsimas atrodo keistai. Galime ne tik sustiprinti savo vardą tarp šalių, formuojančių mokslo ateitį, bet ir pasirinkti nacionalinio lyderio vaidmenį inovacijų ir aukštųjų technologijų srityje.

Žinoma, toks projektas reikalauja didelių investicijų, organizacinių įgūdžių ir vizionieriškumo. Tačiau ar tikrai galime sau leisti likti nuošalyje ir stebėti, kaip galimybės peržengia mūsų sienas?

Aktyvus dalyvavimas ilgainiui padidintų Lietuvos ekonomikos konkurencingumą, kurtų naujas darbo vietas ir skatintų

inovacijų augimą. Tai taip pat galėtų pritraukti užsienio investuotojus, sustiprindama Lietuvos pozicijas tarptautinėje arenoje. Žinoma, svarbu nepamiršti galimų rizikų – pavyzdžiui, kompetencijų trūkumo ar biurokratinių barjerų, kurie gali sulėtinti tikslų įgyvendinimą. Galbūt dėl šių priežasčių kai kurios Baltarusijos imonės pastaruoju metu perkelia savo veiklą į Lenkiją. Todėl itin svarbu tinkamai suplanuoti ir realistiškai įvertinti savo galimybes.

Tokiose situacijose nacionalinės strategijos vaidmuo tampa lemiamas. Lietuva turi atsižvelgti į naujausias pasaulio tendencijas ir greitai į jas reaguoti. Tam reikia ne tiek finansinių išteklių, kiek aukšto lygio švietimo pasirengimo ir gebėjimo remti mokslinius tyrimus. Tik taip galime užtikrinti ilgalaikę sėkmę.

Aleksandras Juodka

Istorinės vietos Bastijoje, Korsikoje, pertvarka

Mantinum projektas – tai lauko teatro sukūrimas Bastijos citadelės papėdėje, šiaurinėje Korsikos dalyje, jungiant žemutinę miesto dalį su aukštutine.

„Šis projektas atspindi rytojaus Bastiją, su alternatyviu, ramiu judėjimu iš vienos vietos į kitą.“

Pierre Savelli, Bastijos meras
Prie gubernatorių rūmų papėdės Mantinum (taip Senovės Romoje vadinta Bastija) yra lauko teatras priešais Senąjį uostą, kuris tarnaus kaip renginių vieta, bet dar svarbiau – sukurs naują gyvenamąją erdvę. Taip pat bus įrengtas išorinis liftas, jungiantis žemutinę miesto dalį su aukštutine.

Mantinum taps trūkstama grandimi tarp Terra Nova ir Terra Vecchia, paversdamas šią vietą sąveikos, pasivaikščiojimų ir pramogų erdve. Šiuo metu vykdomi pakeitimai suteikia sprendimų prieinamumo srityje,

pagerina ryšį tarp Senojo uosto ir Citadelės, padidina patrauklumą ir skatina turizmo plėtrą Citadelėje.

Miesto paveldo saugomos vietos

Šiam projektui įgyvendinti pasirinktas architektas Buzzo Spinelli. Pats objektas, pripažintas istoriniu paminklu, įtrauktas į miesto paveldą, apimantį daugybę atskirų ir susijusių istorinių objektų:

- Citadelė, fortifikuotas kompleksas, kurio statyba pradėta XVI a., o darbai tęsėsi XVII ir XVIII a.;
- buvęs Genujos gubernatorių sodas, besiribojantis su rūmais;
- Romieų sodas, esantis po Šv. Karolio bastionu, ir įspūdingi

laiptai, jungiantys prieplauką ir aukštutinį miestą – jie atspindi XIX a. pabaigos pertvarkas, pradėtas 1819 m., kai buvo sukurta Sv. Karolio ricciata.

Atsižvelgiant į šias svarbias dalis, projektas subtiliai įsilieja į kraštovaizdį, siekiant patobulinti erdvę. Nauji apatiniai vartai su į bastioną integruotu sieniniu liftu, viršutiniai vartai su glotniais viršutinės dalies pylimais ir galiausiai lauko teatras harmoningai dera su aplinka. Visi pakeitimai kuria bendrą kalbą, naudodami esamas gynybines struktūras kaip atskaitos tašką, derinant sienas, mineralinę sudėtį ir storį.

Integracija į kraštovaizdį ir bendra urbanistinė tapatybė

Šio projekto ypatybė – medžiagų, gautų iš vietoje iškasėtų uolienų (kasant liftui vietą), naudojimas betono sudėtyje.

Šis betonas laikomas „sausu“ vietoje gamintu betonu, liejamu horizontaliai ir rankomis tankinamu, primenančiu sienų ir pylimų akmens pagrindą. Medžiaga yra patvari, įsiliejanti į vietos laikinumą ir mineralinę struktūrą. Šis statybos metodas leidžia naudoti vietines medžiagas, pasitelkiant meistrišką darbą.

„Sieninis“ liftas – stiprus architektūrinis sprendimas, atliepian- tis įspūdingus Romieų laiptus. Jis visiškai pakeis ryšį tarp Senojo uosto ir Citadelės. Tai daugiau nei vertikalus ryšys – jis kurs bendrą urbanistinę tapatybę, galinčią atgaivinti miesto rajonus.

Lauko teatras, nauja renginių vieta su unikaliu ir įspūdingu vaizdu, turės daugiau nei 600 sėdimų vietų ir vietos 2000 stovinčių žiūrovų. Romieų sodas, dabar registruotas kaip paveldas, bus atnaujintas, čia bus

sukurtas Viduržemio jūros sodas su vartais, apšvietimu ir edukacine paskirtimi. Planuojama pasodinti vietines rūšis, pertvarkyti kraštovaizdį, kad atsivertų aiškus vaizdas į Senąjį uostą.

Tikimasi, kad kasmet čia apsilankys apie 5000 lankytojų.

Bendra investicija ir Europos finansavimas

Projektas „Parengiamojo įgyvendinamumo tyrimo ir turizmo gerinimo Bastijos citadelėje darbų įgyvendinimas“ sulaukė 2 355 770 eurų bendros investicijos; Europos regioninės plėtros fondas prisidėjo 1 413 462 eurai pagal ERPF-ESF Korsikos bendradarbiavimo programą 2014–2020 m. Investicija įgyvendinta pagal prioritetinę sritį „gyvenimo kokybės gerinimas urbanistinėse zonose“.

„Europos Pulso“ informacija

Korsika – Viduržemio jūros perlas tarp legendų, istorijos ir kovos dėl tapatybės

Korsika – vienintelė Viduržemio jūros sala, priklausan- ti Prancūzijai. Nors geografiškai artima Italijai ir kultūriškai glaudžiai susijusi su Italijos regionais, nuo 1769 m. ji yra Prancūzijos dalis ir viena iš Prancūzijos teritorijų, turinti ypatingą administracinį statusą. Šis unikalus geografinis ir politinis faktas lėmė išskirtinę Korsikos tapatybę – prancūzišką pagal politinę priklausomybę, bet su stipriu korsikietišku identitetu ir italų įtaka.

Sala žavi savo laukine gamta, kalnais, uolomis, kriokliais ir baltais paplūdimiais. Nors priklauso Prancūzijai, korsikiečiai save mato kaip ypatingą bendruomenę, su savita kalba, papročiais ir tradicijomis.

By dronepicr - Port of Bastia, Corsica, France, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=129245671>

Priešistorė ir senovės paveldas

Korsikos istorija siekia priešistorinius laikus. Seniausi radiniai datuojami maždaug 9000 metų pr. Kr. Saloje rasti megalitai, dolmenai ir paslaptingos skulptūros statulos, vadinamos „filitų karių“ vardu – jų kilmė iki šiol kelia klausimų archeologams. Senovės graikai salą vadino „Kalliste“ – „gražiausia“.

Per istoriją Korsika buvo patraukli daugeliui civilizacijų: čia buvo finikiečių prekybos postai, kartaginiečių bazės, etruskų kolonijos. 238 m. pr. Kr. Korsika kartu su Sardinija pateko į Romos imperijos sudėtį. Romėnų laikais sala buvo atokus imperijos pakraštys, dažnai naudojamas kaip

tremties vieta – čia buvo ištremtas ir garsusis filosofas Seneka.

Po Romos imperijos žlugimo Korsika atsidūrė įvairių užpuolikų taikinyje – ją puldinėjo vandalai, gotai, arabai, normanai. Viduramžiais dėl salos varžėsi Pizos ir Genujos respublikos.

Genujos valdymas ir korsikiečių maištai

1284 m. po jūrų mūšio prie Melorijos Genujos respublika įgijo kontrolę saloje, kuri tęsėsi daugiau nei penkis šimtmečius. Genujiečiai pastatė daugybę tvirtovių, bastionų ir bažnyčių, suformavo miestus – tarp jų ir Bastiją bei Calvi. Tačiau jų valdymas buvo griežtas: gyventojai mokėjo

sunkius mokesčius, buvo ribojamos jų teisės.

XVIII a. Korsikoje kilo nuolatiniai maištai prieš Genują. 1755 m. Pascal Paoli, laikomas Korsikos tėvu, paskelbė nepriklausomą Korsikos Respubliką – vieną pirmųjų su konstitucija Europoje. Ši konstitucija užtikrino visuotinę vyrų teisę balsuoti, demokratines institucijas ir laisvę. Paoli įsteigė Corte miestą kaip sostinę, įkūrė universitetą.

Tačiau Genuja, nesugebėjusi numalšinti maištų, 1768 m. salą pardavė Prancūzijai. Prancūzų kariuomenė užėmė salą 1769 m., o tais pačiais metais Ajaccio mieste gimė garsiausias korsikietis – Napoleonas Bonapartas. Įdomu tai, kad Napoleonas iš pradžių rėmė Paoli, bet vėliau perėjo į Prancūzijos pusę.

Diskusijos dėl nepriklausomybės – tarp tradicijų ir pragmatiskumo

Nepaisant ilgo priklausymo Prancūzijai laikotarpio, Korsikoje vis dar gyvos diskusijos dėl nepriklausomybės ar didesnės autonomijos. Kai kurie politiniai judėjimai, tokie kaip FLNC (Korsikos nacionalinio išsivadavimo frontas), ypač XX a. pabaigoje aktyviai kovojo už salos nepriklausomybę, kartais net griežtomis priemonėmis. Korsikiečių kalbos, kultūros ir papročių išsaugojimas taip pat buvo svarbūs šių siekių motyvai. Korsikiečių kalba – korsų (corsu) – artima italų kalbai, tačiau ilgą laiką buvo draudžiama viešajame gyvenime, mokyklose. Tik XX a. pabaigoje prasidėjo jos atgimimas.

Šiandien korsikiečių kalba turi regioninės kalbos statusą, dėstoma mokyklose, nors UNESCO laikoma nykstančia.

Tačiau pastaraisiais dešimtmečiais daug korsikiečių renka- si kitą kelią – likti Prancūzijos ir Europos Sąjungos dalimi, matydami akivaizdžią ekonominę ir kultūrinę naudą. Būtent narystė Europos

Sąjungoje suteikia salai galimybę gauti projektų, skirtų kultūros, turizmo ir infrastruktūros plėtrai, finansavimą.

Pavyzdžiui, Mantinum projektas Bastijoje, apie kurį jau rašėme, buvo iš dalies finansuojamas Europos regioninės plėtros fondo lėšomis. Be šios paramos, toks ambicingas istorinės vietos atnaujinimas būtų buvęs sunkiai įgyvendinamas.

Todėl daug korsikiečių suvokia, kad buvimas Prancūzijos ir Europos Sąjungos sudėtyje leidžia ne tik saugoti savo kultūrą ir kalbą, bet ir gauti finansinę, ekonominę bei socialinę paramą, reikalingą salos vystymuisi.

Šiandien diskusijos dėl nepriklausomybės dažniau pasisuka ne į visišką atsiskyrimą, bet į platesnės autonomijos, didesnio savarankiškumo administravimo klausimus. Vis daugiau gyventojų pripažįsta, kad vienybė su Prancūzija ir Europos Sąjunga atveria daugiau galimybių, nei atneštų izoliacija.

Gamta ir unikalus kraštovaizdis

Korsika dažnai vadinama gra- žiąja sala (pranc. Île de Beauté). Du trečdalius salos užima kalnai – aukščiausias viršukalnė Monte Cinto (2 706 m). Čia gausu upių, krioklių, miškų ir kalnų ežerų. Šiaurinėje dalyje plyti vynuogynai, o pakrantėje – alyvmedžių ir citrusinių medžių giraitės.

Turistai žavisi GR20 pėsčiųjų taku, laikomu vienu sunkiausių Europoje, jungiančiu šiaurės vakarus su pietryčiais. Korsikos pakrantėje – įspūdingi fiordai, smėlio paplūdimiai, uolos ir mažos įlankėlės.

Korsikos legendos ir kultūra

Korsika kupina legendų ir pasakojimų. Viena žinomiausių – apie Moro galvą (Testa Mora), juodagalvio simbolį, vaizduojamą Korsikos vėliavoje. Šis simbolis, manoma, atspindi pergalę prieš

maurus arba laisvės siekį.

Kita legenda – apie La Dame Blanche (Baltąją damą), vaiduoklę, pasirodancią tiems, kurie išduoda savo šeimą ar bendruomenę. Korsikoje giliai įsišaknijęs vendetta (keršto) paprotys, kai šeimos garbė gindavosi per kraujo kerštą, įam- zintas literatūroje, filmuose.

Korsikos muzika – ypatinga: polifoniniai dainavimai (paghjella) įtraukti į UNESCO nemateri- alaus paveldo sąrašą. Tradicijos, tokios kaip pastizzi pyragėlių ke- pimas, šventės su dainomis ir šokiais, vis dar gyvos.

Korsika šiandien

Šiuolaikinė Korsika turi ypa- tingą administracinį statusą – yra Prancūzijos teritorija su daline autonomija. Nors priklauso Prancūzijai, korsikiečiai save mato kaip unikalią bendruomenę su savo kalba, papročiais ir tradicijomis.

Sala klesti turizmu, žemės ūkio ir amatininkystės dėka. Vietiniai gamina brocciu sūrį, vyną, alyvuogių aliejų, kastanių miltų gaminius. Čia auginami ir garsūs niolo galvijai, tradiciškai naudojami mėšai ir pienui.

Turizmas Korsikai atneša didelę dalį pajamų, tačiau vietos valdžia rūpinasi gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimu. Daugelis vietovių, įskaitant Scandola gamtos rezervatą, įtrauktos į UNESCO sąrašus.

Korsika – sala, kurioje gyvena istorija

Korsika – tai sala, kur legendos susipina su tikrove, kur kiekvienas kalnas ir upė slepia praeities pėdsakus. Ji žavi ne tik kraštovaizdžiais, bet ir stipria žmonių dvasia, atkaklumu išlaikyti savo kalbą, tradicijas ir tapatybę.

Šiandien Korsika – tai vieta, kur praeitis ir dabartis žengia gre- ta, kviesdama kiekvieną atrasti jos grožį ir gilumą.

„Europos Pulso“ informacija

Korsikos skonis: tradiciniai „Pastizzi“ pyragėliai

Korsikos virtuvė – tai kalnų, jūros ir tradicijų junginys. Vienas populiariausių salos užkandžių – „Pastizzi“ pyragėliai. Jie dažnai valgomi per šventes ar šeimos susibūrimus, patiekiami šilti, su stikline vietinio vyno ar taurėle likeriu.

Ingredientai (apie 12 pyragėliu):

- 300 g kvietinių miltų
- 150 g sviesto
- 1 kiaušinis
- 150 g brocciu sūrio (galima

- pakeisti rikota)
- druskos pagal skonį
- maltų juodųjų pipirų pagal skonį
- šviežių žolelių (mėtos, petražolės – pagal pageidavimą)

Gaminimo būdas:

1. Į dubenį suberkite miltus ir žiupsnelį druskos. Sudėkite minkštą sviestą ir trinkite pirštais, kol susidarys smulki trupinių masė.
2. Įpilkite šiek tiek vandens ir suminkykite tešlą, kad būtų minkšta, bet nelipni. Uždenkite ir padėkite į šaldytuvą 30

minučių.

3. Per tą laiką paruoškite įdarą: brocciu sūrį sumaišykite su plaktu kiaušiniu, pipirais ir žolelėmis.

4. Išimkite tešlą ir iškočiokite ploną lakštą. Išpjaukite apskritimus (apie 10–12 cm skersmens).

5. Į kiekvieną apskritimą dėkite šaukštelį įdaro, užlenkite ir

užspauskite kraštus, kad gautųsi pusmėnulio formos pyragėliai.

6. Kepkite 180 °C įkaitintoje orkaitėje 20–25 minutes, kol gražiai pagels.

Patarimas: Pastizzi skaniausi šilti, bet tinka ir atvėsus, patiekiami su lengvais salotų lapais ar marinuotomis daržovėmis.

Leidėjas: Linale s.r.o, redaktorė Lineta Žalaitė, www.europospulsas.lt, info@europospulsas.lt, išeina kas savaitę.

Už visą turinį „Europos pulse“ atsakingi tik autoriai ir jų nuomonės nebūtinai atspindi Europos Sąjungos poziciją. Europos Sąjunga negali būti už jas atsakinga.